

Sygn. akt III AUa 1053/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 1 czerwca 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Małgorzata Rokicka-Radoniewicz (spr.)
Sędziowie:	SA Barbara Mazurkiewicz-Nowikowska SA Małgorzata Pasek
Protokolant: protokolant sądowy Kinga Panasiuk-Garbacz	

po rozpoznaniu w dniu 1 czerwca 2016 r. w Lublinie

sprawy W. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.

o prawo do renty rodzinnej

na skutek apelacji W. K.

od wyroku Sądu Okręgowego w Siedlcach

z dnia 15 września 2015 r. sygn. akt IV U 1305/14

I. zmienia zaskarżony wyrok i ustala W. K. prawo do renty rodzinnej po ojcu A. K. od dnia (...)roku;

II. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. na rzecz W. K. kwotę 30 (trzydzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Barbara Mazurkiewicz-Nowikowska Małgorzata Rokicka-Radoniewicz Małgorzata Pasek

III AUa 1053/15

UZASADNIENIE

Organ rentowy - Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. decyzją z 9 października 2014 r., działając na podstawie art. 57, 58, 65 i 68 ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych odmówił małoletniej W. K. reprezentowanej przez opiekuna M. F. prawa do renty rodzinnej wskazując, że zgon A. K. (ojca małoletniej) nastąpił po upływie 18 miesięcy od ustania ubezpieczenia tj. od 30.09.2012 r., a A. K. nie legitymował się okresem składkowym i nieskładkowych w wymiarze 25 lat.

Od tej decyzji odwołanie do Sądu Okręgowego w Siedlcach złożyła W. K. reprezentowana przez opiekuna M. F. wnosząc o jej zmianę i przyznanie jej renty rodzinnej po ojcu. W uzasadnieniu odwołania podniesiono, że A. K. przebywał w Zakładzie Karnym w Ż. w okresie od 04.11.2012 r. do 20.01.2014 r. i należy przyjąć, że w tym okresie był zatrudniony w Zakładzie Karnym. Po przyjęciu powyższego jego zgon (...) nastąpił w okresie krótszym niż 18 miesięcy od ustania okresu ubezpieczenia. Ewentualnie w przypadku nieuwzględnienia powyższego ubezpieczona wniosła o zaliczenie do okresu ubezpieczenia A. K. okresu jego pracy w gospodarstwie rolnym jego babki M. S. od 01.10.1977 r. do 31.12.1991 r., co spowoduje, że wymieniony będzie legitymował się 25 letnim okresem składkowym i nieskładkowym.

Sąd Okręgowy w Siedlcach wyrokiem z dnia 15 września 2015 r. oddalił odwołanie. Sąd ustalił, że A. K. zmarł w dniu (...) zmarł pozostawiając po sobie córkę W. K. urodzoną w dniu (...) W chwili śmierci A. K. miał ukończone 53 lata.

Opiekunka małoletniej W. M. F. we wniosku z 17 września 2014 r. złożyła wniosek o przyznanie renty rodzinnej dla córki zmarłego W. K. umieszczonej w rodzinie zastępczej M. i A. F. na podstawie postanowienia z dnia 23 listopada 2010 r. Sądu Rejonowego w Mińsku Mazowieckim w sprawie I. N. 289/10. Rozpoznając wniosek organ rentowy przyjął za udowodniony okres ubezpieczenia zmarłego w łącznej ilości: 16 lat, 9 miesięcy i 1 dzień, w tym okresy składkowe w wymiarze 16 lat, 5 miesięcy i 3 dni i okresy nieskładkowe w wymiarze 3 miesiące i 28 dni. Nadto ustalił, że w 10-leciu przed dniem zgonu (uznawanym za datę powstania całkowitej niezdolności do pracy), zmarły posiadał okres ubezpieczenia w ilości: 6 lat, 9 miesięcy i 2 dni. Organ rentowy stwierdził, że ostatnie ubezpieczenie A. K. ustało z dniem 30 września 2012 r. Zgon A. K. nastąpił zatem po upływie 18 miesięcy od ustania okresu ubezpieczenia. Organ rentowy wskazując na powyższe oraz na fakt, że A. K. nie legitymował się okresem składkowym i nieskładkowym w wymiarze 25 lat stwierdził, że A. K. w chwili śmierci nie spełniał warunków do przyznania mu renty z tytułu niezdolności do pracy i dlatego zaskarżoną decyzją odmówił jego małoletniej córce W. K. prawa do renty rodzinnej.

A. K. podlegał ubezpieczeniu społecznemu w następujących okresach:

- od 13.04.1992 r. do 31 stycznia 1996 r. z tytułu zatrudnienia w firmie (...) w K. co stanowi 3 lata, 9 miesięcy i 19 dni;
- od 6.02.1996 r. do 30.09.1997 r. z tytułu zatrudnienia w firmie (...) w K., co stanowi 1 rok, 7 miesięcy i 24 dni;
- od 1.01.1999 r. do 31.07.2001 r. z tytułu zatrudnienia w (...) Sp. z o.o., co stanowi 2 lata, 7 miesięcy (potwierdzenie ubezpieczenia k.37 akt rentowych);
- od 01.07.2002 r. do 18.02.2011 r. z tytułu zatrudnienia w (...) Sp. z o.o., co stanowi 8 lat, 7 miesięcy i 18 dni (potwierdzenie ubezpieczenia k.37 akt rentowych);
- od 1.09.2012 r. do 30.09.2012 r. z tytułu zatrudnienia w (...) Sp. z o.o., co stanowi 1 miesiąc (potwierdzenie ubezpieczenia k.37 akt rentowych);

Ponadto A. K. podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników w okresie od 1.01.1983 r. do 31.12.1990 r. i składki za ten okres zostały opłacone, co stanowi okres 8 lat.

W okresie od 4.10.2012 r. do 20 stycznia 2014 r. A. K. odbywał karę pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w Ż.. Wymieniony podczas odbywania tej kary był zatrudniony nieodpłatnie w trybie art. 123a§2 kkw i z tego tytułu nie pobierał wynagrodzenia w okresach od 13.05.2013 r. do 22.05.2013 r. kiedy wykonywał pracę na rzecz (...) Państwowej (...) w W. Ośrodek Szkolenia w P. i od 29.07.2013 r. do 17.10.2013 r. kiedy wykonywał pracę na rzecz Miejskiego Zakładu Usług (...) w P. (pisma Dyrektora ZK w Ż. k.21 i 29 akt sprawy).

Łącznie okres ubezpieczenia A. K. wynosi 16 lat, 9 miesięcy i 1 dzień oraz okres 8 lat podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników, co daje łącznie 24 lata, 9 miesięcy i 1 dzień.

Sąd Okręgowy orzekł, że zgodnie z art.65 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2013r., poz.1440 ze zm.) renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała

warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń. Przy ocenie prawa do renty przyjmuje się, że osoba zmarła była całkowicie niezdolna do pracy.

Małoletni W. K. jako osoba, która nie ukończyła 16. roku życia znajduje się w gronie osób, którym ustawodawca przyznał prawo do ubiegania się o rentę rodzinną po zmarłym rodzicu na podstawie art. 68 ust. 1 ustawy. Okoliczność ta nie przesądza jednak o prawie wymienionego do renty rodzinnej po A. K.. Jak wynika z przytoczonego na wstępie uregulowania art. 65 ust. 1 i 2 ustawy, aby członek rodziny nabył prawo do renty rodzinnej, osoba po której renta ta ma być przyznana powinna w chwili śmierci mieć ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub powinna spełniać warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń, przy czym przy ocenie prawa do renty przyjmuje się, że osoba zmarła była całkowicie niezdolna do pracy.

Poza sporem pozostaje, że A. K. z uwagi na wiek nie miał ustalonego prawa do emerytury i nie spełniał warunków do ustalenia tego prawa. Rozważenia wymagała zatem kwestia spełniania przez wymienionego warunków do ustalenia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy.

Warunki ustalenia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy określa przepis art. 57 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych stanowiąc, że renta z tytułu niezdolności do pracy przysługuje ubezpieczonemu, który spełnił łącznie następujące warunki: jest niezdolny do pracy, ma wymagany okres składkowy i nieskładkowy, a niezdolność do pracy powstała w czasie zatrudnienia, albo nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania zatrudnienia, przy czym ostatniego wymogu nie stosuje do ubezpieczonego, który udowodnił okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiety lub 25 lat dla mężczyzny oraz jest całkowicie niezdolny do pracy. W myśl art. 58 ust. 1 pkt 5 i ust. 2 ustawy warunek posiadania okresu składkowego i nieskładkowego uważa się za spełniony, gdy ubezpieczony osiągnął okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 5 lat - jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 30 lat, przy czym ów 5-letni okres ubezpieczenia powinien przypadać w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed zgłoszeniem wniosku o rentę lub przed dniem powstania niezdolności do pracy. W myśl ust. 4 art. 58 ustawy spełnienie tego ostatniego warunku nie jest wymagane, jeżeli ubezpieczony osiągnął okres składkowy wynoszący w przypadku mężczyzny co najmniej 30 lat oraz jest całkowicie niezdolny do pracy.

Odnosząc powyższe uregulowania do okoliczności sprawy Sąd Okręgowy stwierdził, że A. K. nie spełniał warunków do ustalenia prawa do renty. Przeprowadzone przez Sąd postępowanie dowodowe wykazało, że ostatni okres ubezpieczenia A. K. to okres zatrudnienia od 1.09.2012 r. do 30.09.2012 r. Ostatnie ubezpieczenie ustało zatem z dniem 30.09.2012 r. Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 8 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają, z zastrzeżeniem art. 8 i 9, osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są osobami wykonującymi odpłatnie pracę, na podstawie skierowania do pracy, w czasie odbywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania. Zatem tylko okresy pracy za które przysługuje wynagrodzenie (tj. wykonywanej odpłatnie), wykonywanej przez skazanego w czasie odbywania kary pozbawienia wolności są okresami składkowymi na zasadach określonych w przepisach ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS. Wyjątkiem są prace, o których mowa w art. 123a § 1-3 kkw. Są to bowiem prace wykonywane przez skazanego nieodpłatnie i nie są okresami ubezpieczenia. A. K. w czasie przebywania w Zakładzie Karnym w Ż. wykonywał tylko nieodpłatnie w trybie art. 123a § 2 kkw prace w okresach od 13.05.2013 r. do 22.05.2013 r. na rzecz (...)Państwowej (...)w W. Ośrodek Szkolenia w P. i od 29.07.2013 r. do 17.10.2013 r. na rzecz Miejskiego Zakładu Usług (...) w P. (pisma Dyrektora ZK w Ż. k.21 i 29 akt sprawy). Mając na uwadze powyższe, okres przebywania A. K. w Zakładzie Karnym nie stanowi okresu ubezpieczenia. Zatem zgon A. K. w dniu (...) nastąpił po upływie 18 miesięcy od ustania ostatniego okresu ubezpieczenia tj. od 30.09.2012 r. Nie został zatem spełniony warunek z art. 57 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Odnosząc się do kwestii zaliczenia A. K. do okresu ubezpieczenia okresu jego pracy w gospodarstwie rolnym (...) należy stwierdzić, że zgodnie natomiast z art. 10 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono składki, uwzględnia się przy ustalaniu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe ustalone na zasadach określonych w art. 5-7 są krótsze od okresu wymaganego do przyznania renty, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu.

W okolicznościach niniejszej sprawy zatem istnieje tylko możliwość doliczenia A. K. do okresu ubezpieczenia okresu ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono przewidziane w odrębnych przepisach składki. Z pisma Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z dnia 17 lipca 2015 r. wynika, że A. K. podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników w okresie od 1.01.1983 r. do 31.12.1990 r., jak również że za ten okres były opłacone składki na to ubezpieczenie. Mając na uwadze powyższe Sąd do okresu składkowego zaliczył niniejszy okres tj. 8 lat, co dało łączny okres ubezpieczenia A. K. w wymiarze 24 lat, 9 miesięcy i 1 dnia, zamiast wymaganych w art. 57 ust. 2 w/w ustawy 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych.

Od tego wyroku apelację wniosła wnioskodawczyni W. K. reprezentowana przez opiekuna prawnego M. F., zaskarżając wyrok w całości. Wyrokowi zarzucała:

I. naruszenie przepisów postępowania tj. art. 233 § 1 kpc poprzez niezgodne z rzeczywistością i zasadami doświadczenia życiowego ustalenie faktyczne, że A. K. nie posiadał okresu składkowego w wymaganej wysokości 25 lat, w sytuacji gdy legitymuje się okresem ubezpieczenia 25 lat i 1 dzień a ponadto przez przyjęcie, że w okresie 18 miesięcy przed śmiercią nie podlegał ubezpieczeniom społecznym skoro był zatrudniony w zakładzie karnym w Ż. i był objęty ubezpieczeniem z tego tytułu.

II. naruszenie przepisów prawa materialnego- art. 65 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez uznanie, że nie występują przesłanki do przyznania prawa do renty rodzinnej po zmarłym ojcu, podczas gdy prawidłowo dokonana analiza materiału dowodowego wskazuje, że przesłanki te zostały spełnione oraz naruszenie art. 123a § 1-3 kodeksu karnego wykonawczego poprzez nieprawidłowe zastosowanie i przyjęcie, że prace wykonywane przez A. K. podczas okresu pozbawienia wolności można uznać za prace pomocnicze i porządkowe, za które nie przysługuje wynagrodzenie i nie są objęte obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym.

Wnosiła o zmianę wyroku i przyznaje W. K. prawa do renty rodzinnej ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania a ponadto wniosła o dopuszczenie i przeprowadzenie postępowania dowodowego z dokumentów – umowy o pracę z dnia 30 września 1998 roku z firmą (...) i zaświadczenia o zatrudnieniu i wynagrodzeniu A. K. z dnia 4 listopada 2014 roku na okoliczności odprowadzenia składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowego za okres od 1 października do 31 grudnia 1998 roku nieuwzględnione przez Sąd przy obliczaniu okresu składkowego.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna a jej uwzględnienie skutkuje zmianą zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającej go decyzji organu rentowego i przyznaniem W. K. prawa do renty rodzinnej po ojcu A. K..

Istotą sprawy było ustalenie, czy zmarły w dniu (...) roku A. K. spełniał warunki do uzyskania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. Zgodnie z domniemaniem wynikającym z art. 65 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz.U. z 2015 roku, poz. 748) przyjmuje się, że w dacie zgonu był całkowicie niezdolny do pracy. Pozostałe warunki do uzyskania prawa do renty na podstawie art. 57 ust. 1 ustawy to legitymowanie się wymaganym w myśl art. 58 ust. 1 ustawy okresem składkowym i nieskładkowym oraz powstanie niezdolności do pracy w okresie ubezpieczenia lub nie później niż 18 miesięcy od jego ustania. Stosownie do wyliczeń organu rentowego zmarły w ostatnim dziesięcioleciu poprzedzającym zgon legitymował się wymaganym przez przepis art. 58 ust. 1 pkt. 5 w związku z art. 58 ust. 2 5 letnim okresem ubezpieczenia. Jedyne warunki, którego zmarły nie spełniał to wymieniony w art. 57 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej warunek powstania niezdolności w okresie ubezpieczenia lub 18 miesięcy od jego ustania.

Zarzut naruszenia prawa materialnego sformułowany w apelacji a odnoszący się do wykazania, że w okresie odbywania kary pozbawienia wolności w zakładzie karnym w Ż. zmarły podlegał ubezpieczeniom społecznym z tytułu wykonywania nieodpłatnie prac porządkowych jest bezzasadny. W tym zakresie Sąd Apelacyjny w całej rozciągłości podziela prawidłowość rozstrzygnięcia Sadu Okręgowego co do braku podstaw do uznania tego okresu jako okres

ubezpieczenia. Nie zachodzi przy tym konieczność ponawiania argumentacji zawartej w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku.

W tej sytuacji ustalenia wymagało, czy zmarły legitymował się 25 letnim okresem składkowym i nieskładkowym, gdyż spełnienie tego warunku umożliwia ustalenie prawa do renty na podstawie art.57 ust.2 ustawy.

Sąd Apelacyjny stwierdza, że Sąd Okręgowy przeprowadził prawidłowe postępowanie dowodowe na okoliczność uwzględnienia przy obliczaniu stażu ubezpieczeniowego zmarłego A. K. okresu uzupełniającego – okresu pracy w gospodarstwie rolnym rodziców, za który zostały opłacone składki na ubezpieczenie społeczne rolników (art.10 ust.1 pkt 1 i ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych).

Natomiast zasadny jest zarzut nieuwzględnienia okresu ubezpieczenia wykazywanego zaświadczeniem o zatrudnieniu i wynagrodzeniu wystawionym przez (...)spółkę z o.o. potwierdzającym, że zmarły był zatrudniony w tej firmie od 1 października 1998 roku, a nie dopiero od dnia 1 stycznia 1999 roku, jak przyjął to organ rentowy, a za nim Sąd I instancji. Organ rentowy nie dysponował tym dowodem i okres ubezpieczenia zmarłego ustalał samodzielnie przez Wydział(...)potwierdzających okresy ubezpieczenia. Należy zważyć, że dopiero z dniem wejścia w życie ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych, czyli od 1 stycznia 1999 roku istnieje obowiązek ewidencjonowania okresu ubezpieczenia na indywidualnych kontach ubezpieczonych. Do tej daty organ rentowy nie dysponował takimi możliwościami, zwłaszcza, że podmioty zatrudniające powyżej 20 pracowników rozliczały się z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych za pomocą deklaracji bezimiennych podając tylko liczbę osób ubezpieczonych. Stąd też organ rentowy samodzielnie ustalając okresu ubezpieczenia zmarłego przyjął jako datę objęcia ubezpieczeniem datę zgłoszenia przez płatnika składek stosownie do nowych obowiązków wynikających z ustawy. Do odwołania opiekunka prawna wnioskodawczyni dołączyła kserokopię zaświadczenia potwierdzającego okres zatrudnienia od 1 października 1998 roku a Sąd Okręgowy przeoczył ten fakt.

Skarżąca do apelacji ponownie dołączyła kserokopię dokumentu o zatrudnieniu i wynagrodzeniu oraz umowę o pracę zawartą przez A. K. ze spółką (...) z dnia 30 września 1998 roku z data rozpoczęcia pracy 1 października 1998 roku (koperta k.53 akt). Na wezwanie Sądu Apelacyjnego złożyła również oryginał składanych uprzednio kserokopii zaświadczenia Rp-7 (k.73 akt) . Dowody te jednoznacznie wskazują, że zmarły w okresie od 1 października 1998 roku do 31 lipca 2001 roku pozostawał w zatrudnieniu w firmie (...), a nie jak wynikało to z potwierdzenia okresu ubezpieczenia przez organ rentowy od 1 stycznia 1999 roku do 31 lipca 2001 roku. Okoliczność ta oznacza, że okres składkowy zmarłego po uwzględnieniu dodatkowego okresu trzech miesięcy od 1 października do 31 grudnia 1998 roku wynosi łącznie 25 lat i 1 dzień, a zatem zostaje tym samym spełniony warunek do uzyskania prawa do renty bez konieczności wykazywania przesłanki powstania niezdolności do pracy w okresie ubezpieczenia lub 18 miesięcy od jego ustania.

Wykazanie, że zmarły A. K. legitymuje się 25 letnim okresem ubezpieczenia wymienionym w art. art.57 ust.2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych powoduje ustalenie, że zmarły spełniał warunki do uzyskania prawa do renty, a tym samym jego małoletnia córka, która nie ukończyła 16 roku życia z mocy art.68 ust.1 pkt 1 ustawy ma prawo do renty rodzinnej.

Mając powyższe na względzie Sad Apelacyjny na podstawie powyższych przepisów oraz art.386 § 1 kpc orzekł jak w punkcie I wyroku ustalając W. K.prawo do renty rodzinnej po ojcu od miesiąca złożenia wniosku. Orzeczenie o kosztach zostało oparte na przepisie art.98 § 1 kpc.